

Република Србија
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
Управа за ветерину

АФРИЧКА КУГА СВИЊА

ИНФОРМАТОР ЗА ВЕТЕРИНАРЕ

Август 2017. године

1. УВОД

Афричка куга свиња (АКС) је контагиозна вирусна болест домаћих и дивљих свиња. Дивље свиње се сматрају главним резервоаром вируса у Африци и другим подручјима где се болест ендемски појављује. Болест се шири контактом заражених са здравим свињама, исхраном свиња помијама у којима има контаминираних остатака хране, контаминираном храном и водом, одећом и обућом, контаминираним предметима и опремом, превозним средствима, стајњаком, лешевима угинулих и закланих животиња, глодарима, инсектима. Крпељи рода *Ornithodoros* могу учествовати у преношењу вируса, али је данас прихваћено мишљење да крпељи имају секундарни значај у ширењу ове болести. Крпељи из рода *Ornithodoros* до сада нису утврђени на просторима наше земље. **За ово обољење свиња не постоји специфична терапија нити имунопрофилактика.**

2. УЗРОЧНИК

Узročник болести је вирус АКС, комплексан ДНК вирус који припада роду *Asfivirus* и фамилији *Asfarviridae*. Класификација вируса АКС је заснована на генетској карактеризацији и до данас су описана 22 генотипа. Сва 22 генотипа су присутна на афричком континенту док су једино генотип I и II присутни ван Африке.

3. ОТПОРНОСТ ВРУСА

Вирус АКС је веома отпоран у спољашњој средини, нарочито у присуству органске материје (крв, фецес, простирка, итд). Вирус се у меду уништава загревањем на температури од 70°C у трајању од пола сата, док се у крви и серуму уништава при деловању температуре од 60 °C у трајању од 30 минута. Вредност рН испод 3,9 и преко 11,5, уништавају вирус АКС.

Дезинфицијенси који уништавају вирус АКС су: 2% раствор натријум хидроксида, 2% Virkon S, 2% Oxidicid S, у трајању од 10 до 30 минута у зависности од амбијенталне температуре. За дезинфекцију руку може се користити 0,2% раствор лимунске киселине.

Табела 1.: Преживљавање вируса АКС у различитим условима:

Услови	Време преживљавања вируса
pH<3.9 или pH>11.5 (медијум без серума)	Неколико минута
Крв складиштена на температури 4°C	18 месеци
Згрушана крв	15 недеља
Фецес -на собној температури	11 дана
Контаминирани објекти за смештај свиња	1 месец
Осока на температури од 65°C	1 минут

Табела 2: Преживљавање вируса АКС у различитим производима

Производи	Време преживљавања вируса АКС (у данима)
Откоштено и млевено месо	105
Усољено месо	182
Кувано месо * (најмање 30 min на 70°C)	0
Конзервирано месо	0
Сушено месо	300
Сушено откоштено месо	30
Смрзнуто месо	1000
Расхлађено месо	110
Изнутрице	105
Кожа/масно ткиво (чак и осушено)	300

4. ЕПИЗООТИОГИЈА

У последњих неколико деценија, АКС је била распрострањена у југозападној Европи, нарочито на Пиринејском полуострву. Спорадична избијања болести забележена су у другим деловима Европе – у Андори (1975. год), Белгији (1985. год), Француској (1964, 1967. и 1974. год), на Малти (1978. год), Холандији (1986), и Италији (1967. 1969. и 1993. год.). Према подацима EFSA, на Сардинији се ова болест сматра ензоотском још од 1978.

године до данас. Године 1995. болест је искорењена са Пиринејског полуострва и све до 2007. године се није појављивала у другим земљама Европе (осим на Сардинији).

Као последица избијања болести у Африци, уз интензивно кретање људи и роба (укључујући промет животиња и хране животињског порекла) на глобалном нивоу, економском кризом, коришћењем контаминираних помија у исхрани свиња, АКС се поново појавила на европском континенту 2007. године. Овог пута болест се појавила у Грузији из које се болест брзо проширила у Русију, Јерменију, Азербејџан, Украјину и Белорусију. Од 2014. године болест је забележена још у Литванији, Летонији, Естонији и Пољској, од 2016. године АКС је регистрована у Молдавији, а 2017. у Чешкој и Румунији.

5. ПАТОГЕНЕЗА

Циљне ћелије у којима се умножава вируса АКС припадају линији моноцитно-макрофагног система. Активирани моноцити/макрофаги излучују велики број различитих медијатора, укључујући проинфламаторне цитокине (као што су IL-1, IL-6, TNF- α). Ови цитокини могу да изазову акутну фазу -, инфламацију, активацију ендотелних ћелија и апоптозу.

6. КЛИНИЧКА СЛИКА

Клинички знаци обољења су истоветни код домаћих и дивљих свиња. Знаци обољења варирају у зависности од тока болести који може бити перакутни до хронични. Клиничка слика АКС, у зависности од имуног статуса животиња и вируленције узрочника, може бити испољена као инапаратна до веома изражене хеморагичне грознице праћене високим морталитетом.

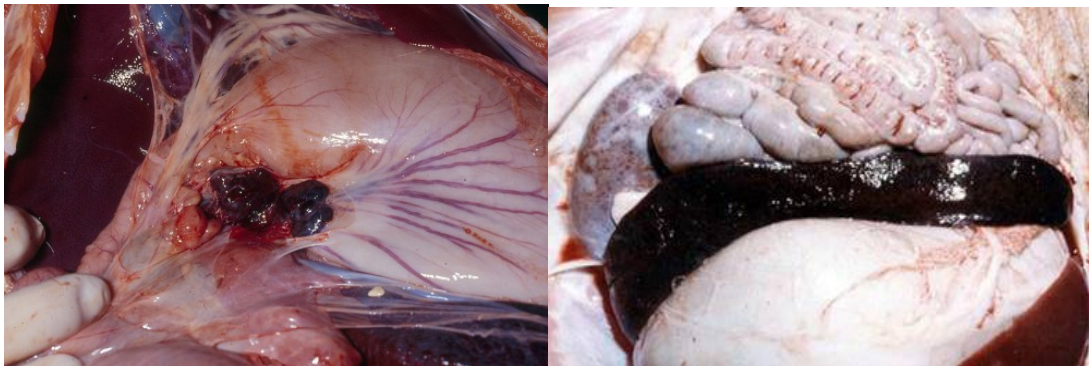
Знаци обољења се јављају након инкубационог периода од 2 до 7 дана (ретко 14 дана). Они укључују **високу температуру, тешку депресију, анорексију, крварења по кожи, коњунктивитис, повраћање, воденасту до крваву дијареју, убрзано дисање и пулс, абортусе gravidних крмача, цијанозу и инкординацију**. Свиње оболеле од АКС имају тешку лимфопенију која настаје услед апоптозе лимфоцита. Акутну, леталну форму болести прате хеморагичне лезије (петехије, крварење из носа), тромбоцитопенија и повећана васкуларна пропустљивост са екстравазацијом -. У блажим акутним облицима

болести присутни су респираторни поремећаји (кашаљ, кијање, отежано дисање) и гастроинтестиналне сметње у виду дијареје, али и опстипација. У зависности од вируленције узрочника, морталитет варира од 3 до 100 %.

Код хроничне форме болести може доћи до накупљања имуних комплекса у бубрезима, плућима и кожи. Упркос опсежним истраживањима, већина патогенетских механизма и даље није објашњена.

7. ПАТОМОРФОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ

Патоморфолошке промене зависе од тока болести. Промене укључују увећане и хеморагичне гастрохепатичне и бубрежне лимфне чворове, спленомегалију са некротичним пољима, петехије на бубрезима, ехимозе на серозама, алвеоларне хеморагије и едем плућа. На кожи се могу уочити плаво-љубичаста пребојавања и хеморагије. Хеморагичне лезије су присутне најчешће у слезини, лимфним чворовима, бубрезима и срцу. Код животиња инфицираних високо вирулентним сојевима, слезина је веома увећана, трошне грађе, тамно црвене боје. Лимфни чворови су отечени и хеморагични и наликују крвним угрушцима. Петехијална крварења су присутна у кортексу бубрега, понекад и у бубрежној карлици. Хеморагије, петехије и ехимозе се понекад могу уочити и у другим органима као што су мокраћна бешика, плућа, желудац и црева. Јетра је конгестирана, едем је присутан у зиду жучне бешике. Мозак и менинге су конгестирани, едематозни и хеморагични. Животиње угинуле у перакутном току болести немају изражене лезије на описаним органима.

Слика 1. – Патоморфолошке промене код АКС (хеморагични лимфни чворови, конгестија слезине, цијаноза на ушним шкољкама и пребојавање коже абдомена)

Секундарне инфекције могу да доведу до теже клиничке и патоморфолошке слике. Описане патоморфолошке промене могу се видети и код свиња свих старосних категорија, као и код експериментално инфицираних свиња високо вирулентним вирусом АКС. Друге патоморфолошке промене приказане су у Прилогу

8. ДИЈАГНОСТИКА БОЛЕСТИ

Дијагностика АКС је веома комплексна услед постојања различитих клиничких форми обољења као и због сличности клиничких симптома са другим инфекцијама као што је класична куга свиња.

Од узорака за лабораторијску дијагностику од живих животиња се узима **крв са додатком антикоагуланса** (вакутајнери са ЕДТА или натријум цитратом), а од уинулих животиња се узоркује **слезина, лимфни чворови, тонзиле и бубрези**. Узорци, стриктно поштујући биосигурносне мере, **ХИТНО** се достављају на температури од 2 до 8°C (у ручном фрижидеру), искључиво куриром (не курирском службом, већ преко обученог радника у ветеринарској организацији, одговарајућим превозним средством). Узорци, **прописно упаковани на начин који ће сигурно спречити истицање биолошког материјала**, достављају се надлежном ветеринарском специјалистичком/научном институту, уз обавезну претходну најаву.

Уз узорке се доставља и попуњен *Образац за слање материјала на лабораторијско испитивање (0-3) потписан и оверен од стране надлежног републичког ветеринарског инспектора.*

У случају да узорци органа из неког разлога не могу да буду хитно достављени надлежној лабораторији, узорци органа се могу замрзнути и у што краћем року доставити надлежној ветеринарској лабораторији за дијагностику АКС. Узорци крви се чувају на температури фрижидера и не замрзавају се! У овом тренутку лабораторије које су опремљене за дијагностику овог обољења у Србији су: Научни институт за ветеринарство „Србије“ у Београду, Научни институт за ветеринарство „Нови Сад“ из Новог Сада и Ветеринарски специјалистички институт „Краљево“ из Краљева. Потврдна лабораторијска дијагностика се врши у националној референтној лабораторији за АКС у Научном институту за ветеринарство „Србије“.

УЗОРКОВАЊЕ СЕ ВРШИ ИСКЉУЧИВО НА ГАЗДИНСТВУ/ЛОКАЛИТЕТУ ГДЕ ЈЕ УТВРЂЕНА СУМЊА НА АКС. НАКОН ОБДУКЦИЈЕ И УЗОРКОВАЊА, ВРШИ СЕ НЕШКОДЉИВО УКЛАЊАЊЕ ЛЕШЕВА ЗАКОПАВАЊЕМ НА ИСТОМ ЛОКАЛИТЕТУ ИЛИ УЗ ОДОБРЕЊЕ НАДЛЕЖНОГ ВЕТЕРИНАРСКОГ ИНСПЕКТОРА ЛЕШЕВЕ ПРЕУЗИМА ВОЗИЛО КАФИЛЕРИЈЕ КОЈА ВРШИ ПРИКУПЉАЊЕ И УНИШТАВАЊЕ АНИМАЛНОГ ОТПАДА КАТЕГОРИЈЕ 1.

УЗОРКОВАЊЕ СЕ ВРШИ ИСКЉУЧИВО КОРИШЋЕЊЕМ КОМПЛЕТНЕ ЈЕДНОКРАТНЕ ОПРЕМЕ ЗА ЛИЧНУ ЗАШТИТУ (ЈЕДНОКРАТНЕ РУКАВИЦЕ, ЈЕДНОКРАТНИ КОМБИНЕЗОНИ, НАЗУВЦИ ЗА ЈЕДНОКРАТНУ УПОТРЕБУ), КАО И ЈЕДНОКРАТНА ОПРЕМА ЗА УЗОРКОВАЊЕ (ВАКУТАЈНЕРИ И ЈЕДНОКРАТНЕ ИГЛЕ).

НАКОН ИЗВРШЕНОГ УЗОРКОВАЊА, ВРШИ СЕ ТЕМЕЉНА ДЕЗИНФЕКЦИЈА САМОГ МЕСТА И ОКОЛИНЕ ГДЕ ЈЕ ОБДУКЦИЈА/УЗОРКОВАЊЕ ИЗВРШЕНО, ОПРЕМЕ И ВОЗИЛА НЕКИМ ОД ДЕЗИНФЕКЦИОНИХ СРЕДСТАВА КОЈЕ УНИШТАВАЈУ ВИРУС АКС (2% РАСТВОР NaOH, 2% VIRKON S, 2% OXICID S).

ВЕТЕРИНАРИМА, ВЕТЕРИНАРСКИМ ТЕХНИЧАРИМА И ДРУГИМ ЛИЦИМА КОЈА СУ БИЛА У СУМЊИВОМ ГАЗДИНСТВУ И КОЈА СУ УЧЕСТВОВАЛА У УЗОРКОВАЊУ ЗАБРАЊЕНО ЈЕ ДА УЛАЗЕ У ГАЗДИНСТВА НА КОЈИМА СЕ УЗГАЈАЈУ СВИЊЕ И НА КОЈИМА НИЈЕ УТВРЂЕНО ПРИСУСТВО ВИРУСА

АКС ОДНОСНО НИЈЕ ПОСТАВЉЕНА СУМЊА НА АКС НАРЕДНА ТРИ ДАНА.
ЛИЧНА ЗАШТИТНА ОПРЕМА КАО И ЈЕДНОКРАТНА ОПРЕМА ЗА УЗОРКОВАЊЕ
НЕШКОДЉИВО СЕ УНИШТАВА (ЗАКОПАВА, СПАЉУЈЕ) ИЛИ СЕ УНИШТИВА ОД
СТРАНЕ КАФИЛЕРИЈЕ.

Диференцијално дијагностички у обзир долазе:

- класична куга свиња,
- црвени ветар,
- салмонелоза,
- пастерелоза
- инфекције -Цирко вирусом типа 2,
- Аујецкијева болест

9. КОНТРОЛА И ПРЕВЕНЦИЈА БОЛЕСТИ

Тренутно не постоји вакцина или терапија против вируса АКС. Према информацијама из релевантних међународних институција, биће потребно више година или деценија да се формулише вакцина против АКС са адекватним карактеристикама у погледу имуногености, безбедности и потетности.

С обзиром да не постоји вакцина за контролу болести, веома је битно заштитити и спречити њен продор -у земље слободне од АКС. Епизоотиолошке студије су доказале да је извор вируса АКС у случају преношења вируса на велике удаљености био контаминирани отпад пореклом из међународних лука и аеродрома. Из тог разлога, сви остаци хране пореклом из авиона и бродова морају бити уништени. Ригорозна контрола уноса непроверених занатских производа (прерађевина) пореклом од дивљих и домаћих свиња мора се примењивати на свим граничним прелазима, ради спречавања уноса вируса АКС у нашу земљу, легалним или илегалним путевима

Методe које се примењују за контролу и ерадикацију АКС зависе од области где је болест присутна, епизоотиолошке ситуације и економских услова у земљи као и ситуације у околним земљама. Поред тога, изузетно је битна едукација узгајивача, ловаца и грађанства и подизање свести и друштвене одговорности везане за појаву ове болести у нашој земљи. Управа за ветерину је у том циљу издала неколико публикација које се могу пронаћи на званичној интернет страници Управе за ветрину.

У нашој земљи у случају сумње и појаве афричке куге свиња примењују се одредбе *Правилника о мерама за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести афричке куге свиња* (Сл. Гласник РС, број 32/10), који је усглашен са прописима ЕУ. Правилник је доступан на интернет страницама Министарства: http://www.vet.minpolj.gov.rs/legislativa/pravilnici/Pravilnik_AKS_2010.pdf

Успешност програма контроле и ерадикације АКС заснива се на :

- **хитном пријављивању** наглог угинућа дивљих и домаћих свиња без симптома и које имају симптоме хеморагичног синдрома (слични симптоми као код сумње на класичну кугу свиња) надлежној ветеринарској инспекцији и/или надлежној епизоотиолошкој служби ветеринаског специјалистичког/научног института,
- идентификацији и уништавању оболелих животиња, депопулацији инфицираних запата;
- нешкодљивом уклањању производа од инфицираних свиња;
- забрани промета свиња и производа пореклом од свиња;
- примени строгих биосигурносних и зоосанитарних мера (дезинфекционе баријере, уклањање отпада, прање и дезинфекција превозних средстава, итд.);
- примени инсектицида и акарицида на бази органохлорних, органофосфатних једињења и синтетских пиретроида;
- епизоотиолошком надзору запата;
- забрани храњења свиња помијама као и уклањању споредних производа свиња;
- забрани контакта између домаћих и дивљих свиња;
- забрани контакта домаћих свиња са деловима угуинулих или одстрелених дивљих свиња, укључујући месо и споредне производе дивљих свиња;
- дезинфекцији на улазним местима на фармама као и у објектима у којима се држе свиње;

- промени обуће и одеће приликом уласка у објекте у којима се држе свиње;
- забрани уласка на фарму неовлашћеним лицима и превозним средствима;
- забрани уселјавања свиња у објекте најмање 40 дана од завршне дезинфекције и нешкодљивог уклањања инфицираних животиња.

Материјал за овај Приручник припремила је Стручна група за праћење кретања, превенцију и контролу заразне болести афричка куга свиња коју је формирало Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управа за ветерину, решењем број: 119-01-260/2017-05 од 1.08.2017. године

ПРИЛОГ: ПАТОМОРФОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ ИЗАЗВАНЕ ВЕШТАЧКОМ ИНФЕКЦИЈОМ СА ВИРУСОМ АКС.

